

Anny Cooreman

Eureka Leuven

9 januari 2013

EUREKA LEUVEN

STANDPUNTEN TAV M-DECREET

Doelgroep/expertise : leerstoornissen

I have ~~dis~~...
~~dys~~lex...
~~dis~~lex...
I can't spell!

Kinderen, jongeren en volwassenen met leerstoornissen kansen geven om

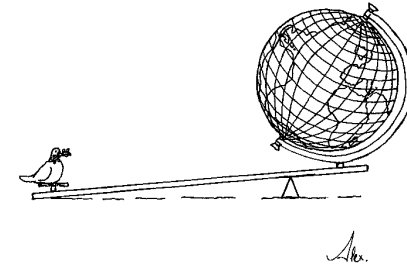
- hun **talenten** te ontwikkelen
= mankement leren compenseren, mogen studeren
- **maatschappelijk actief** te kunnen zijn
= lezen en schrijven compenseren
- zich te ontwikkelen tot **zelfstandige** en **zelfbewuste** personen
= zelfbeeld

Nota overgenomen uit visie statuten Eureka Foundation

Eureka Principles

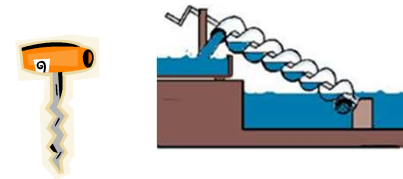
1 Hefboom

beperkte kracht - groot effect

2 Universal Design

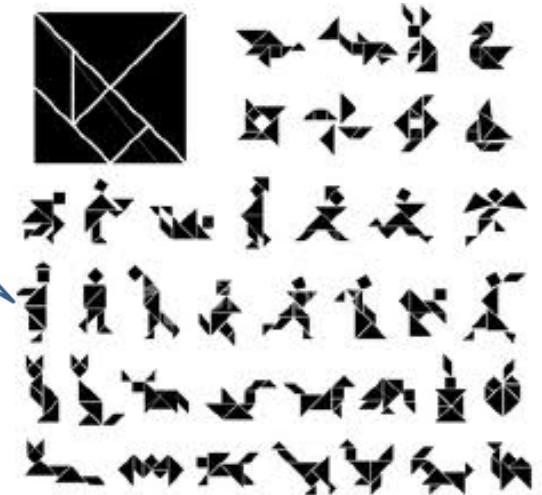
universaliteit + multifunctionaliteit

3 Tangram

beperkte middelen

onbeperkte mogelijkheden

Onderwijsdoelen

Geloof in talenten

Competentiegevoel

Ondernemingszin

creativiteit

Inzetten op ...

basiskennis

Ontplooiing
als
volwassene

vaardigheden

zelfkennis

Expertise in effectieve leermiddelen en onderwijsleerprocessen

**Ik heb dyslexie en
nu ook nog Frans!**

Differentiëren

Mankement bepaalt de aanpak.

UDL

Didaktiek Frans voor leerlingen met dyslexie ook nuttig voor andere lln.

UITGANGSPUNTEN DECREET

ZORGCONTINUUM MET ZWAARTEPUNT BIJ SCHOOL

CLB HGDiagnostiek

- Analyse behoeften
- Bijkomende inzet middelen, hulp of expertise

School

LL met specifieke behoeften
remediëren + differentiëren +
compenseren + dispensereren

School

Iedereen

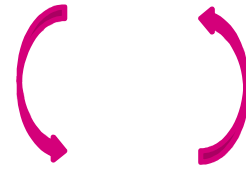
- Stimuleren
- Systematisch opvolgen
- Risicofactoren ↓

Brede basiszorg – kwaliteit verhogen

- Maak gebruik van de leerervaringen, **evidence based practice**, expertise van scholen
- Systematiseer de analyse van **effecten** lezen, schrijven, rekenen, leren leren, ...
- Zet in op maximale **competentie** van leerkrachten in basisjaren nl. eerste graad basisonderwijs en eerste graad SO
- Zet in op competentie in gedifferentieerd UDL gericht leren lesgeven in **lerarenopleiding**

**COMPETENTE
LEERLING**

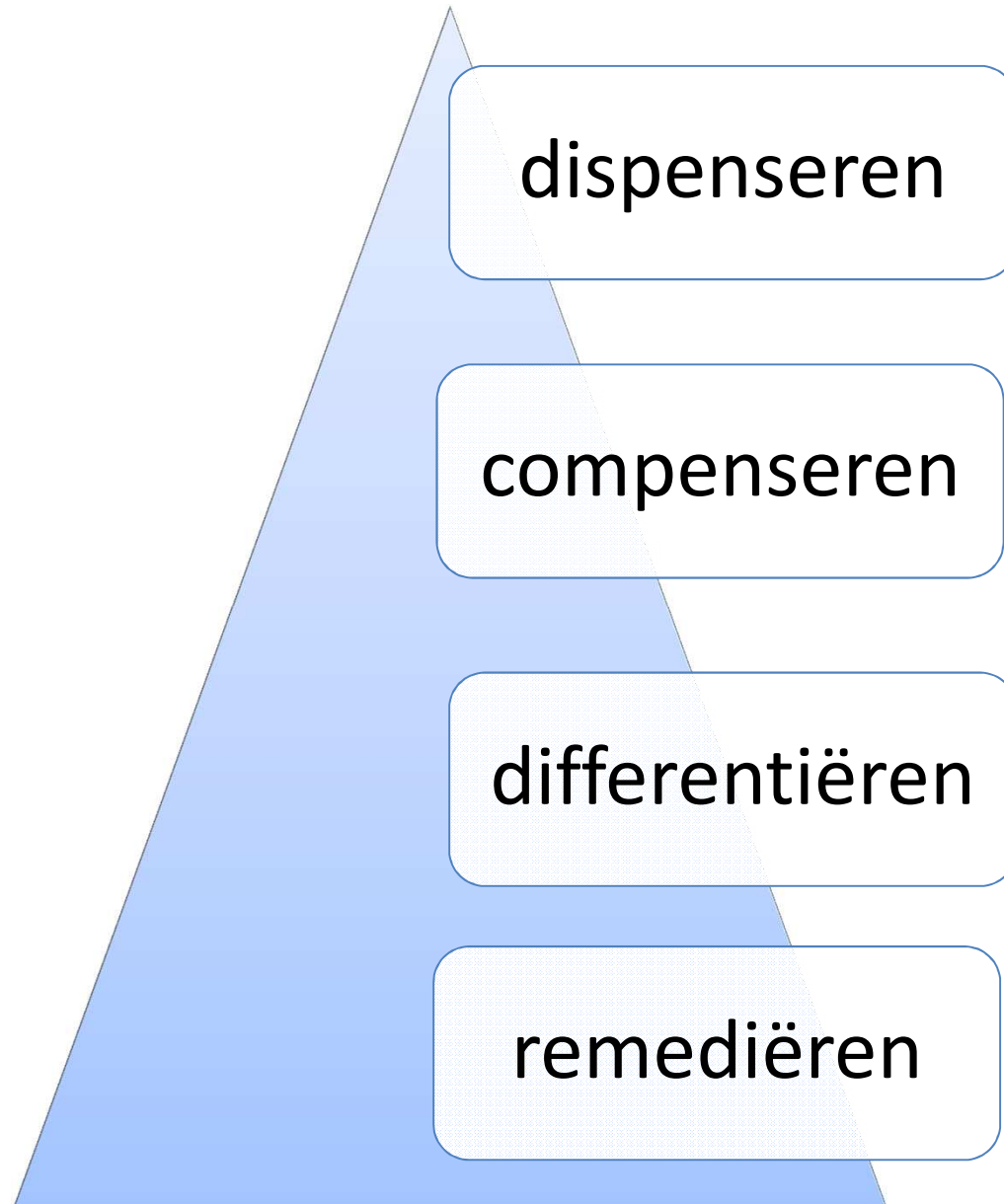

**COMPETENTE
LEERKRACHT**

VERHOOGDE ZORG

VERANTWOORDELIJKHEID VAN SCHOOL

School → specifieke behoeften

Doelen toevoegen

Vrijstelling van doelen

Vervanging door gelijkwaardige doelen

School → specifieke behoeften

Orthopedagogische of orthodidactische hulpmiddelen toevoegen waardoor de doelen bereikt kunnen worden

School → specifieke behoeften

Beperkte variatie in het onderwijsleerproces

School → specifieke behoeften

Effectieve vormen aangepaste leerhulp

Kenmerken compenseren

Uitzonderingspositie	Faciliteert doel	Versterkt het leerproces
De andere leerlingen mogen het niet gebruiken. De andere leerlingen hebben het niet strikt nodig.	Middel maakt het halen van het doel mogelijk	Energie gaat naar essentie Motivatie ↑ Empowerment ↑ Lange termijn effect positief
Voorbeelden	Voorbeelden	Voorbeelden
 $12\,754,67 : 175 =$		
 Doel = spelling Middel = woord zien	Doel = studeren Middel = audionota's Nota's nemen om te kunnen studeren	Lezen als middel Doel - Diplomagerichtheid - Volwaardige maatschappelijke integratie

remediëren	???	compenseren
Probleem kan door extra training verdwijnen.		Middel maakt het halen van het doel mogelijk. Probleem verdwijnt niet.

ik lees op AVI niv 2 – ik zit in ...

Ik maak geen vorderingen ondanks veel oefenen en extra training

2 ^{de} lj	3 ^{de} - 4 ^{de} lj	5 ^{de} – 6 ^{de} lj
- School biedt extra lezen aan. - School stimuleert lezen. - Leerkracht leest voor iedereen alle opdrachten voor.	-Ik krijg aanbod 2de leerjaar, opnieuw en opnieuw. -Ik vraag in de klas aan mijn buur om voor te lezen. -Ik lees geen opdrachten meer en raad maar wat.	- School leert computer en voorleessoftware gebruiken. - School maakt ouders vaardig.
- Ik ga naar de logo. - Ik hoor de discussies 'van wie heeft hij dat?' 'zou ze dom zijn' 'als hij wat meer zijn best zou doen' ...	Ik kan geen boeken lezen, geen ondertitels op TV, geen facebook, ... Ik ben afhankelijk van mama/papa voor huiswerk. Ik kan geen problemen lezen bij wiskunde. Ik voel me DOM!!!!!!!	Ik ga naar de psycholoog voor een beter zelfbeeld en volg training - Faalangst - Assertiviteit en neem wonderpilletjes en draag wonderbril.

remediëren	compenseren	dispenseren
Probleem kan door extra training verdwijnen.	Middel maakt het halen van het doel mogelijk. Probleem verdwijnt niet.	Doel halen is niet mogelijk. We laten het doel weg.

kostprijs € 550

21% BTW

maak offerte

Veel fouten	Tafels automatiseren niet. Algoritmes onthouden is belemmering .	Te abstract
Remedieer op tafels. Remedieer op procedure en techniek. Remedieer op gebruik van ZRM.	Laat compenserend hulpmiddel gebruiken - tafelkaart - rekenmachine - stappenplan	Je hoeft dit niet te kunnen. We bieden dit niet aan.

Ik word zelfstandige loodgieter. Ik moet factuur opmaken. Advies aanpak

- Model vragen - Rekenmachine gebruiken - Boekhouding door derde	- Model vragen - Rekenmachine gebruiken - Boekhouding door derde	- Geen zelfstandige worden - Boekhouding door derde
--	--	--

Compenseren bij leerstoornissen hangt onlosmakelijk samen met remediëren

COMPENSEREN

= hulpmiddelen die toelaten de doelen van het gemeenschappelijk curriculum te bereiken

= voorwaarde voor volwaardige maatschappelijke integratie

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

FORMULARIUM

$$P = (r+r) \pi \quad A = r^2 \pi$$

$$V_{\text{cilinder}} = r^3 \pi h$$

$$V_{\text{bol}} = r^3 \pi \frac{3}{4}$$

MyApps Bar

Mind Map

T-Bar

Dictionary

Prediction

Text to MP3

Speech

Voice

Compensatie beperken = drempels toevoegen

- Drempel toevoegen aan
 - Volwaardige deelname aan onderwijsproces
 - Toegang arbeidsmarkt
 - Volwaardige maatschappelijke participatie
- **Wie moet/mag hierover beslissen?**
 - de ene school wel/ de andere school niet
 - de ene klassenraad wel/de andere klassenraad niet
- **Rechtszekerheid doorheen het onderwijs**
 - het ene jaar wel/ het andere jaar niet;

Opnemen in memorie van toelichting?

- “In geval compenserende maatregelen worden toegekend tijdens de lessen, dan mag dat ook bij een (eind)toets. Compenserende maatregelen worden immers genomen om de gewone voorziene doelen van de klasgroep te bereiken. Als dezelfde doelen worden nagestreefd, houdt men rekening met de compensatie in de wijze van evalueren. Dispenseren is een zwaardere ingreep in het onderwijscurriculum van een leerling. Dispenserende maatregelen stellen de leerling vrij van een bepaalde onderwijsactiviteit, vakonderdeel, een vak of doelen en leggen hiervoor vervangende gelijkwaardige doelen en activiteiten vast. De wijze waarop men deze evenwaardige doelen evalueert, wordt bij het nemen van de maatregel vastgelegd. ... Dispensatie moet met de nodige reserve toegepast worden omdat mogelijks bepaalde wegen naar de toekomst worden afgesloten.”
- Bron brochure departement onderwijs Dyslexiesoftware! En nu?, p.18

Adibib enquête bij ouders van kinderen die ADIBib gebruiken dec 2013

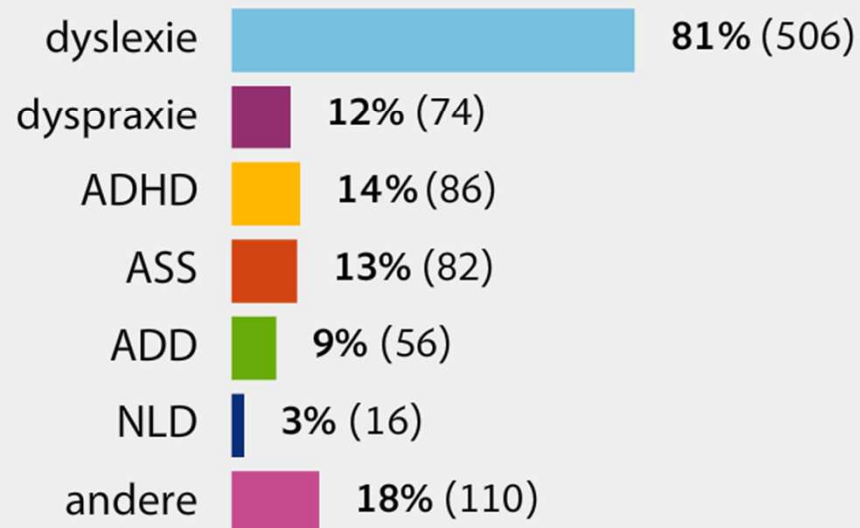
COMPENSEREND COMPUTERGEBRUIK OP SCHOOL

Enquête dec 2013 ADIBib

- Doelgroep leerlingen die ADIBoeken gebruiken
- Omschrijving doelgroep Totaal 626
 - Secundair 374 lln
 - Basisonderwijs 202 lln
 - Restgroep 50 lln
- Hulp/ondersteuning
 - Geen buitenschoolse hulp in verleden 4 %
 - Wel een vorm (912) 145%

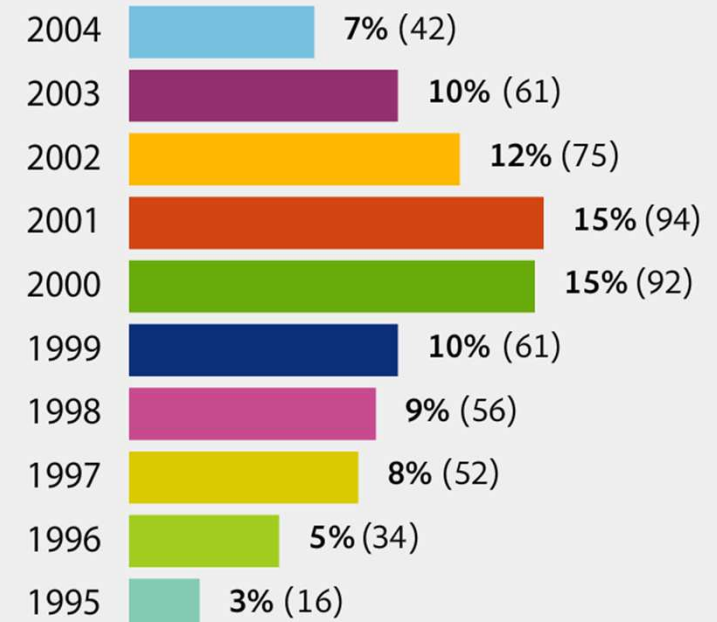
1. Algemene situering

Mijn kind heeft een ernstige leerstoornis met attest (meerdere antwoorden zijn mogelijk):

* 626 total responses, 100% of submissions

Geboortjaar van mijn kind:

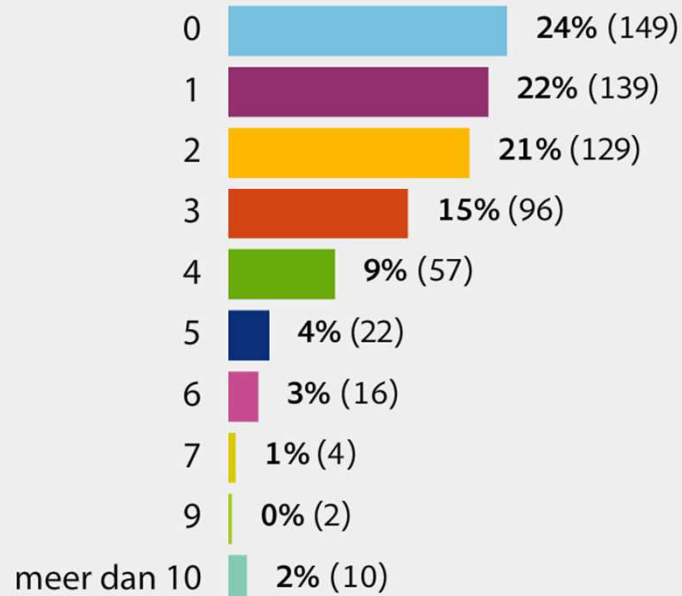

15 additional choices not shown

* 626 total responses, 100% of submissions

2. Hoe staat de school tegenover computergebruik?

**Hoeveel scholen
contacteerde je, vooraleer
je je inschreef op de
huidige school (alle
contacten tellen mee:
telefonisch, open deur, ...):**

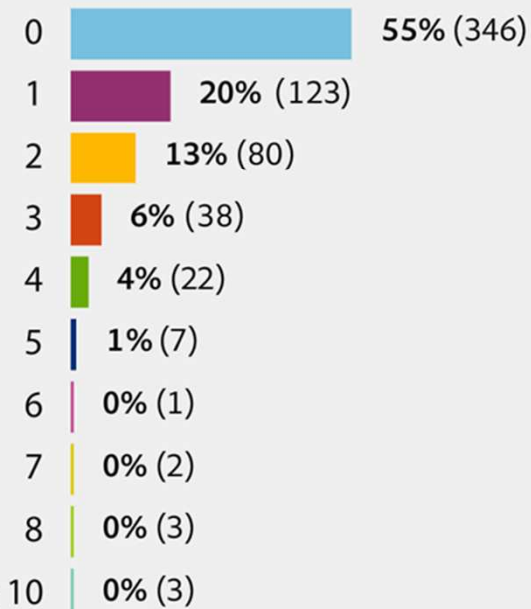

2 additional choices not shown

* 626 total responses, 100% of submissions

**Hoeveel van de
gecontacteerde scholen
lieten je weten dat ze NIET
open stonden voor
compenserend
computergebruik in de
klas:**

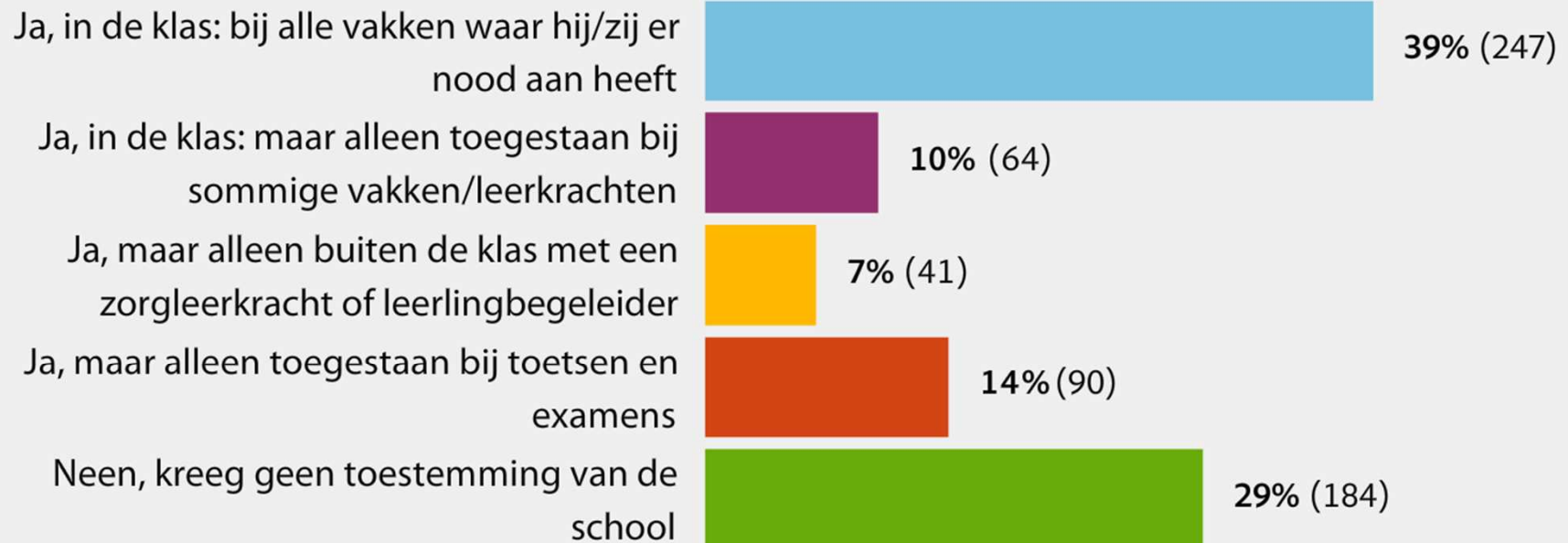

2 additional choices not shown

* 626 total responses, 100% of submissions

5. Compenserende middelen

Mijn kind gebruikt de computer op school om zijn stoornis te compenseren:

* 626 total responses, 100% of submissions

Indien 1 of meer, welke reden gaf de school (scholen) bij weigering op?(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

Dat het gebruik van een computer in de klas omwille van praktische redenen niet kon.

32% (202)

Dat dit niet eerlijk zou zijn tegenover andere leerlingen.

18% (110)

Dat het al dan niet mogen gebruiken, afhing van de individuele leerkracht.

23% (144)

Dat het compenserend gebruik van een computer in de klas niet strookt met de schoolvisie.

12% (76)

Andere

55% (346)

* 626 total responses, 100% of submissions

Ouders zijn belangrijkste zorgdragers

- 71% Compenserend computer gebruik start vooral op eigen initiatief van ouders
- 69% Laptop aangekocht door ouders
- 60% Voorleessoftware betaald door ouders
- 28% Er is niet één iemand op school die extra uitleg kan geven over compenserend gebruik van computer

Effect op zelfsturing van leerling

60 %
Meer
motivatie

80 %
Grotere
zelfstandigheid

64%
Betere
schoolresultaten

Effectieve interventie met beperkte middelen

- ADIBib werkt met beperkte middelen.
- Een toenemend aantal Iln maakt gebruik van ADIBoeken
- De effecten voor de Iln zijn groot
- De extra interventies en inzet door school/leerkrachten zijn heel beperkt in tijd en geld

Universal design of learning – universeel ontwerp voor leren

UDL IN ELKE KLAS

Hardnekkige leerstoornissen

LEERLING
Zelfhulp leren
=
Leren
compenseren

OPLEIDING
LKR
Leren
differentiëren

SCHOOL
UDL
Universal
design
learning

Als het mankement blijft, kijk dan naar het talent!

- beste eureka team ...? ?ik heb zonet het nieuws gekregen dat ik geslaagt ben ?ik ben dus afgestudeerd in de richting wiskunde wetenschappen 8 uur wiskunde ?het is niet altijd even makkelijk verlopen maar uitijndelijk ben ik er toch gekomen ?maar ook julie verdiennen een grote pluim want ik ben zeker dat ik zonder eureka nooit zo ver was geraakt ...?mijn plannen voor volgend jaar liggen in het buitenland. want op het gebied van maatregelen voor mensen met leerstorenissen loopt België echt wel achter. sitaat: " wij kunnen toch geen ingenieursdiploma afgeven aan iemand die niet kan hooftrekenen" ?maar ja zulke dingen zijn we al gewoon geworden na al die jaren. zoals ik al zij : volgend jaar start ik aan de opleiding van lucht en ruimtevaart ingenieur aan de TU Delft. ?blijf jullie verder inzetten voor mensen zoals ik want jullie kunnen echt wonderen verrichten!!! ? ?mvg Bart de Vogel ?

ET wiskunde basisonderwijs

↔ definitie dyscalculie

- Iln zijn in staat tot een **onmiddellijk geven van correcte resultaten**
 - bij optellen en aftrekken tot 10,
 - bij tafels van vermenigvuldiging tot en met de tafels van 10
 - en de bijhorende deeltafels.
- Dyscalculie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen met het aanleren van en het geautomatiseerd (of snel en accuraat) kunnen oproepen en uitvoeren van reken- en telhandelingen.

ET Frans eerste graad SO

↔ dyslexie en vreemde talen

kunnen de leerlingen volgende **taken beschrijvend uitvoeren:**

- 29. een tekst schrijven over een in de klas behandeld onderwerp met behulp van sleutelwoorden;
- 30. een bericht opstellen met behulp van een voorbeeld;
- 31. een gebeurtenis, een verhaal, iets of iemand beschrijven door middel van een opsomming in korte zinnen;

Qu'est-ce que vous pensez de Bruxelles?

Βρυξελλες, χ εστ μαγνιφιθυε. Ιλ ψ α βεαυχουπ δε β®τιμεντσ. υ αι
βεαυχουπ αιμ┐ Λ ατομιυμ ετ λε Μαννεκεν Πισ. Ελλε εστ μαρραντε ωοτρε
μασθυοττε. υ αι μ| με αππορτ┐ εεν πειτ Μαννεκεν Πισ πουρ μα σοευρ! Ελλε
ωα αιμερ. Χα χ εστ σ┐ρ

Eindtermen verfijnen

Nieuwe eindterm:

Elke leerling die nood heeft aan
compenserende hulpmiddelen
kan die hulpmiddelen
zelfstandig aanwenden in
gepaste situaties.

ET leren leren

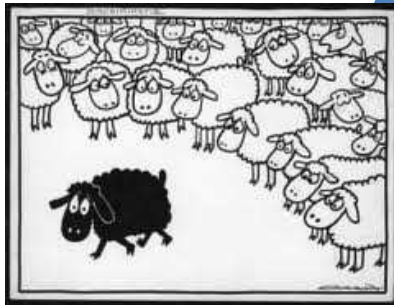

2a. De leerlingen kunnen op systematische wijze verschillende informatiebronnen op hun niveau zelfstandig gebruiken.

2b. Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften leerstoornissen kunnen op gepaste wijze gebruik maken van gepaste hulpmiddelen.

2c. Leerlingen met leesbeperking kunnen zelfstandig gebruik maken van ICT die de toegankelijkheid van informatie ontsluit.

ET Sociale vaardigheden

1.2 De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen. De lln kunnen accepteren dat diversiteit in leermiddelen en onderwijssituaties samenhangt met specifieke onderwijsbehoeften.

1.4b. De leerlingen kunnen hulp vragen en zich laten helpen bij de belemmeringen die hun leerstoornis meebrengt.

Dispenserende maatregelen

- Vrijstellen van doelen met oog op finaliteit of doorstroming naar vervolgonderwijs
- Dispenseert stelt school vrij van didactische inspanning → bij leerstoornissen voorzichtig gebruiken

Leerling met rolstoel	Leerling met ernstige dyspraxie
Verspringen weglaten/vervangen door ???	Schrijven in het eerste leerjaar weglaten/ vervangen door ???

BEZORGDHEID GON

Recht op GON?

- Niet mogelijk bij leerstoornissen dyslexie/dyscalculie zonder medisch fysieke beperking
- Niet mogelijk bij leerstoornissen zonder verblijf van min. 9 maanden in type basisaanbod (voorheen type 1/8)
- Onduidelijk in het decreet bepaald
 - Wellicht artikel II 5. voor basisonderwijs
 - Wellicht artikel III 6. voor secundair onderwijs

Bezorgdheid type 7

- De omschrijving is sterk medisch.
- Er zijn leerlingen die beantwoorden aan criterium 'afstemmingsprobleem' en niet vallen onder criteria type 7
 - Begaafde leerling die op 10 à 12-jarige leeftijd analfabeet is
 - Begaafde leerling met ernstige taalstoornis, belemmerend voor participatie maar niet scorend < PC 10
 - Ernstige verbale dyspraxie

Bezorgdheid type 4

- Een door **medische diagnostiek** geobjectiveerde omschrijving ... (art II 3. en art III 21.) ...
- Er zijn leerlingen die beantwoorden aan criterium 'afstemmingsprobleem' en niet vallen onder criteria type 4
 - Normaal begaafde leerling die op 9 à 12-jarige leeftijd onleesbaar schrijft zonder medische diagnose dyspraxie of DCD
 - Begaafde IIn met combinatie ADHD en ernstige structuurproblemen (geschrift – bladstructuur – orde – organisatievermogen - ...)

Bezorgdheid type 6

- e) Een door de oogarts geobjectiveerde visuele problematiek ... (art II 3. en art III 21.) ...
- Liever multidisciplinair team zoals bij type 7 e)
- Er zijn leerlingen die beantwoorden aan criterium 'afstemmingsprobleem' en niet vallen onder criteria type 6
 - Normaal begaafde leerling met ASS die klaagt dat alles te klein is, dat hij geen onderscheid ziet tussen vet en niet vet, die niets kan lezen wat cursief staat, die niet kan invullen in te kleine schrijfvakken, ...

REDELIJKE AANPASSINGEN

Vragen uit het leven van elke school

- M. 1ste jaar A mag op school de computer gebruiken omwille van ernstige dyslexie.
- Maar: De leerkrachten vergeten regelmatig de een stick met de toets. Sommige leerkrachten bezorgen geen eigen nota's.
- De talrijke spellingfouten zien ze op school wel door de vingers. Als volwassene zal haar omgeving toch niet zo tolerant zijn? Marte had zoveel vorderingen gemaakt met spellingcontrole. Nu vindt ze het de moeite niet meer om op computer te werken.
- Waar kunnen we terecht? Vraag van bezorgde moeder

Uit <http://www.leraarsdagboek.be/tag/dyslexie/>

- [Bureaucratie en rechtspraak](#) November 21, 2012 13:48 · [Leave a Comment](#) · [de leraar](#)
- Deze week bereikte me het nieuws dat een leerling met dyslexie en ADD (voor de leken: de leerling in kwestie kan niet goed lezen of schrijven, en kan niet geconcentreerd de les volgen) haar school aangeklaagd heeft. Ze had namelijk een C-attest gekregen, en ze wou een A-attest.
- Belachelijk, uiteraard.
Al vond de Raad van State dat ze gelijk had. De school in kwestie moet een dwangsom van 1250 euro per dag betalen (inderdaad, per d'ag), totdat ze een A-attest heeft.
- ...
- Wat kunnen scholen hieraan doen? Aangezien de leerling als een van haar argumenten aangeeft dat de school de belofte van extra begeleiding onvoldoende is nagekomen, zou ik ervoor durven pleiten om dus in het vervolg gewoon geen extra begeleiding meer aan te bieden. ...
- Een ander deel van het probleem is ook dat het onderwijs hoe langer hoe meer verstikt wordt door regels, administratie, richtlijnen en tuchtdossiers. Ik beschouw deze verregaande bureaucratisering als een blijk van wantrouwen in de mensen die in het onderwijs staan. ...

Lerarenopleiding Klasse jan 2014

- “uit onderzoek blijkt dat de lerarenopleiding te weinig beantwoordt aan de werkelijkheid”, zegt Martin Valcke. “Leermoeilijkheden, zorgproblemen, diversiteit ... behandelt de lerarenopleiding te laat of te weinig. Bovendien leer je heel veel óver lesgeven, óver groepswork, óver *peer-tutoring*, maar je leert die dingen te weinig zélf doen. De lerarenopleiding worstelt met een heel diverse instroom van studenten, maar differentieert zelf weinig systematisch. Terwijl je je studenten net moet opleiden voor gedifferentieerd onderwijs!”

Moeten we opnieuw leren een synthese te maken

- De zeven besluiten – verschenen sinds 2009 – beslaan samen bijna 30.000 bladzijden, en gaan allemaal over één onderwerp: de salarisschalen en de bekwaamheidsbewijzen in het volwassenenonderwijs. Daar werken 6.500 mensen. Dat komt dus neer op 4,6 pagina's per personeelslid

Bron : De Standaard, dec 2012

Ontwerp van decreet basisonderwijs

- Te weinig transparant
 - GON
 - Leerlingen met ernstige leerstoornissen
 - Rechtszekerheid
- Geen totaaloverzicht
 - Verwijzend naar artikels met verwijzingen naar verandering van artikels
- Memorie van toelichting niet consequent met voorstel van decreet
 - P 8+9+10 niet terug te vinden of heel onduidelijk
 - P 9+ 10 onduidelijk of het over basis of secundair gaat, staat onder titel basis

Vragen naar verduidelijking

- Art II.1. 12° bis
 - Dispenserende maatregel: maatregelen waarbij de school doelen toevoegt
 - Contradictie? Dispenseren ↔ toevoegen
- Art II.3. – art. 10.par1. 1°
 - Overgang naar buitengewoon onderwijs basisaanbod... als ... maatregelen onvoldoende zijn om Iln te kunnen blijven meenemen
 - ↔ Memorie van toelichting p 13 voorzichtig zijn met het te snel grijpen naar compenseren en dispensereren
 - Bv een kind dat eind 2 niet leest op AVI 2 en leert compenseren met voorleessoftware. De school zal terecht argumenteren dat de remediërende en differentiërende maatregelen niet voldoende zijn. Advies vanuit memorie om compenseren uit te stellen.

Ernstige dyscalculie

- Vb. leerling met heel ernstige dyscalculie verlaat volgend schooljaar basisonderwijs. Wil inschrijven in secundair onderwijs. Wil er zeker van zijn dat
 - de leerkrachten wiskunde/school voldoende expertise heeft in ernstige dyscalculie in een TSO
 - ondersteuning aangeboden wordt in aanpak thuis en op school, geen recht op GON op basis van typologie
 - Het kind niet enkel op basis van uitval in wiskunde doorverwezen wordt naar BUSO (ook in BSO kan vrijstelling voor wiskunde niet)

Ernstige dyslexie

- Leerlingen van het 3^e jaar SO is analfabeet.
- Wat biedt dit decreet hem?
 - Geen recht op GON (hoort niet thuis in typologieën)
 - Aantal scholen roepen in dat draagkracht is overschreden – aanpassingen zijn onredelijk
 - Klassenraad beslist autonoom en elk jaar opnieuw
 - Huidige school dispenseert Frans – leerling is ongerust over toekomstkansen en instroom arbeidsmarkt – wat als hij van richting wil veranderen?

Mogelijke antwoorden zijn niet duidelijk

- Art III.6. → art. 110/11 par 1 en 3
Recht op inschrijving
 - Is dit van toepassing op GON?
 - Onduidelijk of dit geldt voor een leerling met ernstige leerstoornis zonder medische diagnose
- Art. III.14 geeft geen ook geen duidelijk antwoord op vorige vragen
- Waar kunnen ouders/Iln terecht bij betwisting?